

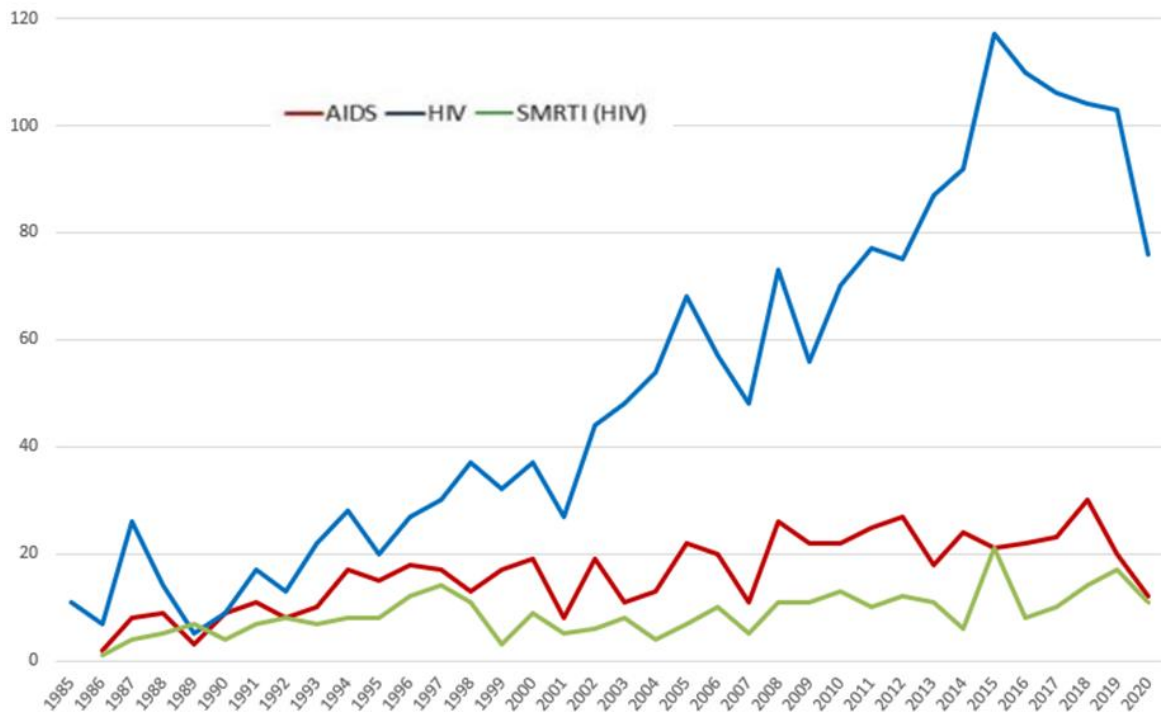
EPIDEMIOLOGIJA HIV INFEKCIJE I AIDS-a u HRVATSKOJ

Prema podacima Registra za HIV/AIDS, u razdoblju od 1985. godine, kada su zabilježeni prvi slučajevi zaraze HIV-om u Hrvatskoj, do kraja 2020. godine je zabilježeno ukupno 1827 osoba kojima je dijagnosticirana infekcija HIV-om, od čega ih je 572 oboljelo od AIDS-a. U istom je razdoblju 235 osoba umrlo od AIDS-a.

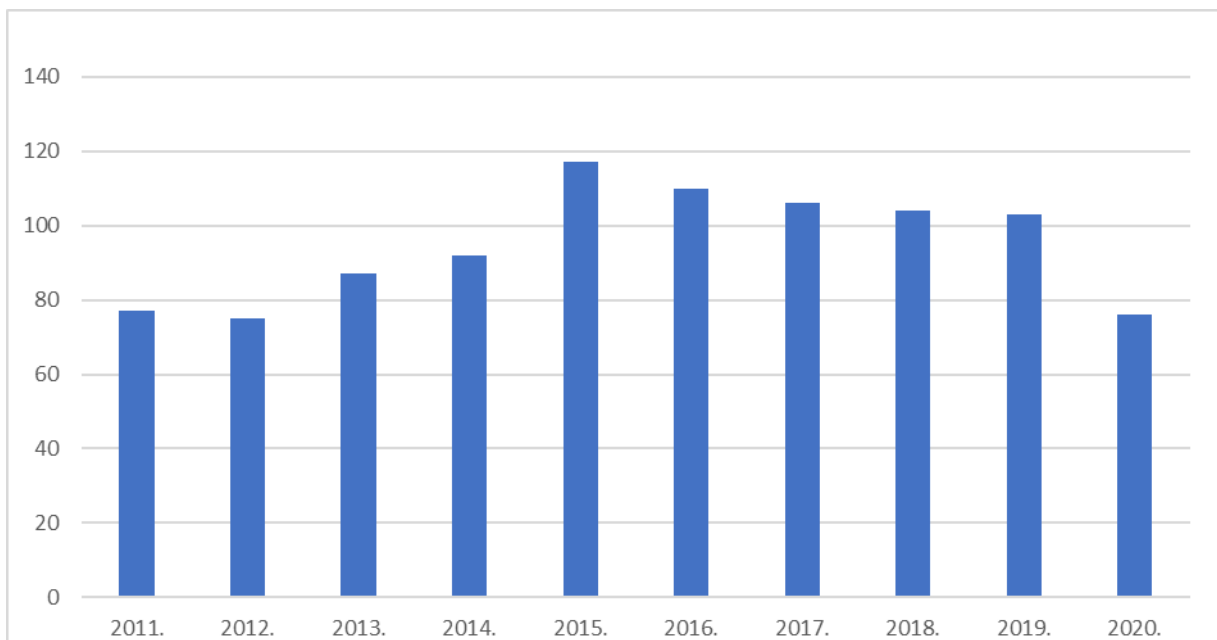
U 2020. godini bilo je zabilježeno 76 novooboljelih od infekcije HIV-om, uključujući 12 novooboljelih od AIDS-a, te 5 umrlih od posljedica AIDS-a. Stopa novih dijagnoza infekcije HIV-om u 2020. godini bila je 1,9 na 100.000 stanovnika. U posljednjih pet godina prosječan broj godišnjih novodijagnosticiranih slučajeva HIV-a/AIDS-a bio je 100 (raspon 76-110), što stopom od 1,9 na 100.000 stanovnika Hrvatsku svrstava među zemlje s niskom učestalošću HIV infekcije (5,6/100.000 je prosjek za zemlje EU/EEA u 2018. godini).

Pojavnost infekcije HIV-om u Hrvatskoj se zadržala na niskoj razini, s blagim trendom porasta novodijagnosticiranih osoba do 2015. godine (kada je zabilježen najveći broj novih prijava HIV/AIDS-a – 117), a od 2015. godine bilježimo pad broja osoba s novodijagnosticiranom infekcijom HIV-om. Blagi trend porasta novodijagnosticiranih slučajeva infekcije HIV-om u razdoblju od 2003. do 2015. godine dijelom možemo objasniti uspješnijim otkrivanjem infekcije povećanom dostupnošću testiranja (u zdravstvenim ustanovama i zajednici). Broj oboljelih od AIDS-a ima stabilan trend niske pojavnosti, zahvaljujući dostupnosti antiretrovirusne terapije koja, ako je uspješna, omogućuje da osobe koje žive s HIV-om imaju gotovo isto očekivano trajanje života kao i osobe koje nisu zaražene HIV-om. Broj umrlih od HIV/AIDS-a je veći u odnosu na 2016. kada je taj broj iznosio 8 dok je u 2020 umrlo 11 osoba od HIV-a/AIDS-a (Slika 1. i 2.).

Slika 1. Broj oboljelih od infekcije HIV-om, AIDS-a i smrti od HIV/AIDS-a u Hrvatskoj po godinama, razdoblje 1985. – 2020. godini

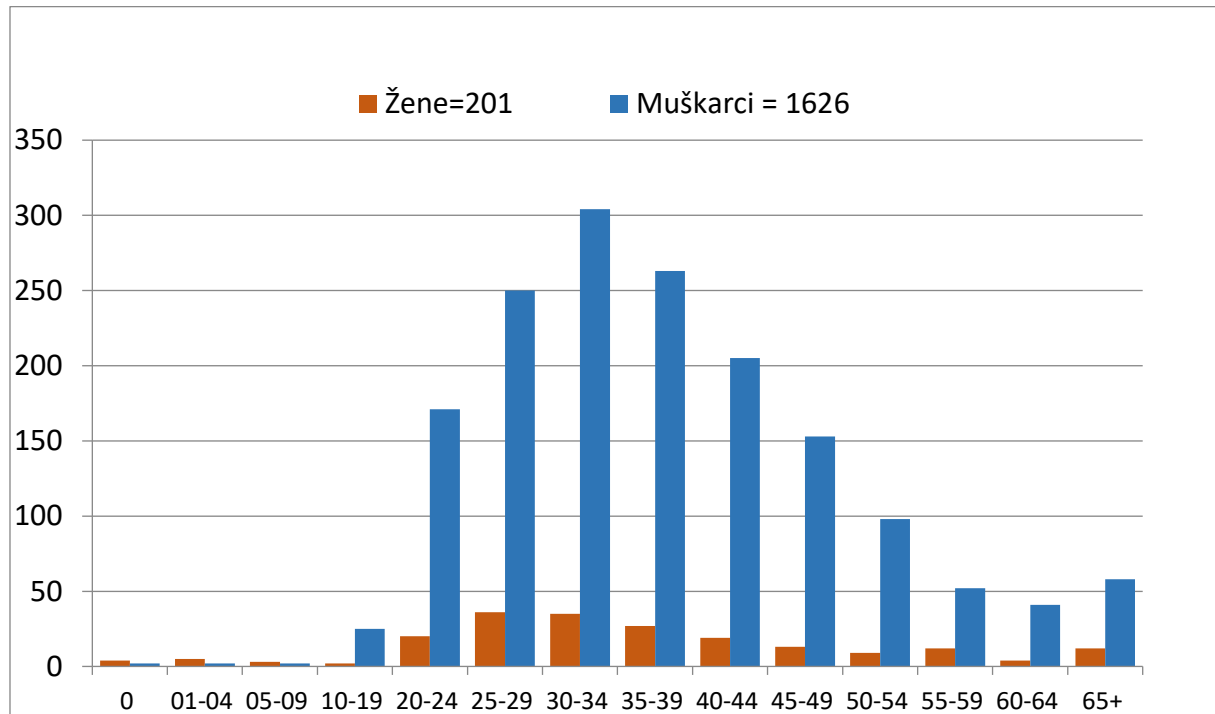

Slika 2. Broj dijagnoza infekcije HIV-om (uključujući AIDS) u Hrvatskoj po godinama za razdoblje 2010.-2020.

Od ukupnog broja svih slučajeva HIV-a/AIDS-a, 1625 (89 %) su muškarci, a 201 (11 %) žene, a većina zaraza HIV-om se dijagnosticira u dobi od 25 do 44 godina.

Slika 3. Dobna raspodjela slučajeva HIV-a/AIDS-a u vrijeme dijagnosticiranja HIV infekcije u Hrvatskoj u razdoblju 1985. – 2020. godine (N=1827)

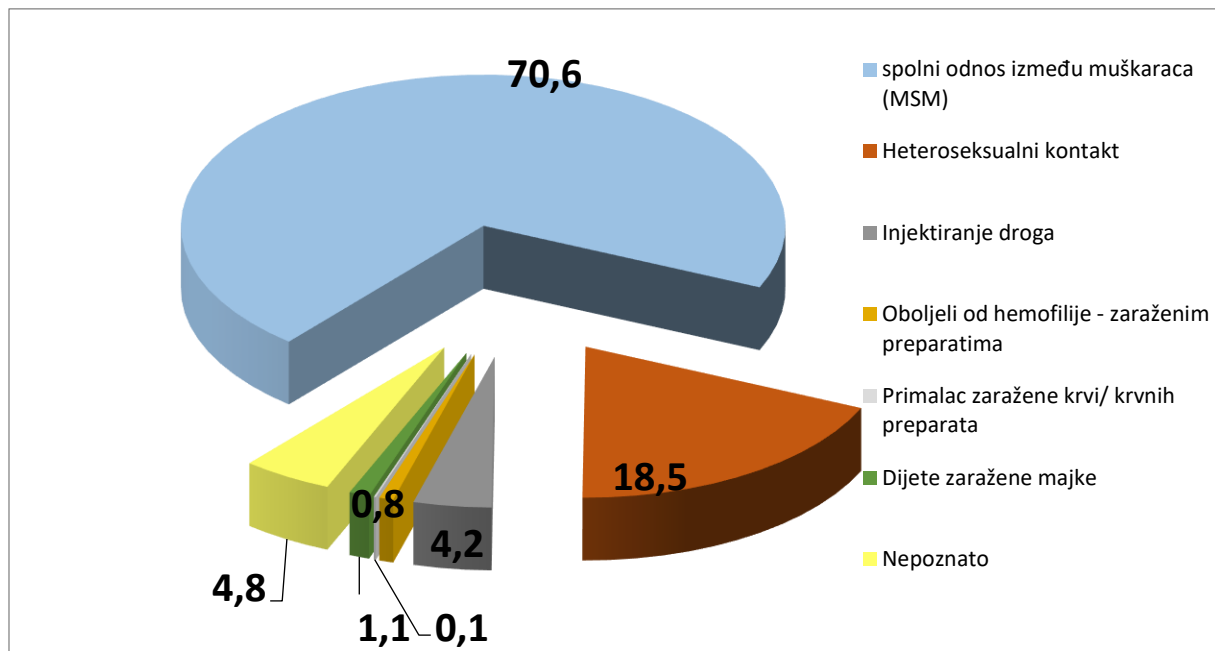
Put prijenosa

Za ukupno 1827 zabilježena slučajeva HIV-a/AIDS-a za koje ima podatak o putu prijenosa, raspodjela prema vjerojatnom putu prijenosa pokazuje da se velika većina oboljelih zarazila nezaštićenim spolnim odnosom (96 %). Najčešći prijavljeni put prijenosa je spolni odnos između muškaraca ili biseksualni kontakt (76 % u 2020., kumulativno 90 %), dok je drugi najčešći put prijenosa spolni odnos između žene i muškarca. Udio zaraženih putem injektiranja droga je 4 %. Vertikalni prijenos (sa zaražene majke na dijete) čini 1 % od ukupnog broja zabilježenih slučajeva zaraze HIV-om.

Među slučajevima zabilježenim u 2020. godini, bilo je 67 muškaraca (88 %) i 9 žena (12 %). Od 76 slučajeva HIV/AIDS u 2020. godini, u 58 osobe (76 %) je vjerojatni put prijenosa spolni odnos među muškarcima (u 2019: 82 od 102: 80%), kod 11 osoba (14 %) spolni odnos između muškarca i žene (u 2018: 13 od 102; 12%), u tri slučaja (4 %) injektiranje droga i u tri slučaja (4 %) je put prijenosa bio neutvrđen.

U analizi kumulativnih podataka za razdoblje 1985.- 2020., za slučajeve za koje imamo podatak o boravištu županije oboljelog, najveći broj oboljelih od infekcije HIV-om je zabilježen u Gradu Zagrebu (685), a najmanji u Ličko-senjskoj (11) i Međimurskoj (11) županiji, a najčešće prijavljivani put prijenosa bio je MSM u svim županijama.

Slika 4. Distribucija zaraženih HIV-om u Hrvatskoj (1985. - 2020. godine) prema vjerojatnom putu prijenosa zaraze

Liječenje

Liječenje zaraze HIV-om antiretrovirusnom terapijom, koja je od 1997. godine dostupna i besplatna za pacijente, u Hrvatskoj je prema pokazateljima ishoda liječenja te uključivanja i zadržavanja u skrbi dobro i uspješno, čime se poboljšava prognoza i kvaliteta života oboljelih te doprinosi u sprečavanju širenja infekcije HIV-om. Prema podacima Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“, Referentnom centru za dijagnostiku i liječenje zaraze HIV-om Ministarstva zdravstva, u 2020. godini je 1304 osoba oboljelih od infekcije HIV-om bilo uključeno u skrb, od kojih je njih 1292 uzimalo antiretrovirusne lijekove, što čini 99 posto oboljelih. Uključivanje u skrb onih koji su ušli u skrb u razdoblju 2017.-2020. ima dobre pokazatelje (53 % se uključuje u skrb za 7 dana nakon testiranja, 79 % za 14 dana, a 91 % za mjesec dana. U 2020. godini 83 % onih koji su ušli u skrb započelo je liječenje unutar 24 sata, a 92 % unutar sedam dana od ulaska u skrb. Još je uvijek nepovoljno to što se dio zaraza HIV-om (oko 30 %) otkrije u kasnom stadiju HIV infekcije kad je broj limfocita CD4 manji od 200/mm³ ili je zaražena osoba već oboljela od AIDS-a.

Prevalencija

Hrvatska je zemlja niske prevalencije infekcije HIV-om: manje od 0,1 % stanovnika ima protutijela na HIV (seroprevalencija protutijela na HIV kod osoba koje prvi put dobrovoljno doniraju krv u Hrvatskoj je u razdoblju 1998. – 2013. god. iznosila od 0,00 do 0,014 %, HZTM). Neke skupine stanovništva imaju znatno višu prevalenciju HIV protutijela: muškarci koji imaju spolne odnose s muškarcima, osobe koje koriste droge injektiranjem te osobe koje često mijenjaju partnere. Procjene prevalencije HIV infekcije prema podacima seroepidemioloških istraživanja među MSM iznose između 2,8 % i 4,5 %.

Testiranja na HIV: izvještaj laboratorija o testiranjima na HIV

Praćenje proširenosti HIV infekcije među stanovništvom putem godišnjih izvještaja laboratorija u Hrvatskoj (zbirni, anonimni, bez isključivanja eventualnih duplikata i uključujući i pacijente koji su od prije poznati kao pozitivni na HIV) provodi se i temeljem izvještaja o obavljenim testiranjima na HIV pokazuje niske opće postotke uzoraka pozitivnih na HIV (podaci iz 30-ak laboratorija, uključujući i testiranja brzim testovima u zajednici). Prema pristiglim podacima laboratorija koji su poslali izvješća u 2018. godini testirano je ukupno 210314 uzoraka krvi, od čega je zabilježen 139 pozitivan/reaktivan nalaz na HIV (prema metodologiji prikupljanja podataka može sadržavati uzorke od osobe koja se više puta testirala). Prema podacima Hrvatskog zavoda za transfuzijsku medicinu, među ukupno testiranim dozama krvi svih dobrovoljnih davatelja krvi (195.563) u 2018. godini, učestalost potvrđenih pozitivnih uzoraka je i dalje niska, dva pozitivna nalaza na HIV (prevalencija 0,010 %), te nema značajnih promjena u trendu u odnosu na prethodne godine.

HIV/AIDS u Europi

Prema podacima Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti (ECDC) i Europskog ureda SZO-a u 2019. se u zemljama članicama Europske unije i Europsko Ekonomske zajednice (EU/EEA) zabilježilo 24.801 novih dijagnoza HIV infekcije (stopa 5,4 na 100 000).

Tijekom posljednjeg desetljeća u zemljama EU/EEA kontinuirano se smanjuju novi slučajevi AIDS-a i smrti od AIDS-a. Broj novih HIV infekcija u zemljama EU/EEA je stabilan, a posljednjih godina se bilježi smanjenje pojavnosti, te je u tom razdoblju broj novih HIV infekcija smanjen za 17 % u usporedbi s 2009. Dok se u posljednjem desetljeću broj novih infekcija u zemljama EU/EEA smanjio, u zemljama Europske regije SZO-a se povećao za 22 %. Najveća stopa novih dijagnoza HIV infekcija je u Istočnoj regiji (41.7 na 100.000 stanovnika), nešto niži u Zapadnoj regiji i EU/EEA (5.7 i 5.4 na 100.000) i najniži u Središnjoj regiji SZO-a (3.4 na 100.000). U zemljama EU/EEA je kao i prethodnih godina, i u 2019. godini više oboljelih u muškaraca nego žena (u Europskoj regiji SZO broj oboljelih je dva puta veći, a u EU/EEA tri puta veći u muškaraca nego u žena) Najčešći put prijenosa u EU/EEA je i dalje spolni odnos među muškarcima s udjelom od 39 % od svih novih dijagnoza infekcije HIV-om i 51 % od onih slučajeva u kojima je bio poznat put prijenosa. U usporedbi s drugim zemljama članicama EU/EEA Hrvatska je u 2019. među oboljelima imala najveći omjer muškaraca i žena (19.4:1, dok je prosjek za zemlje EU bio 3.1:1), te najveći udio novih dijagnoza infekcije HIV-om među muškarcima koji imaju spolne odnose s muškarcima (80 %).